

Regulacje prawne w zakresie przewozu koleją i obsługi terminalowej towarów niebezpiecznych

Przemysław Ciszak, Radca Prawny

Warszawa, dnia 10 maja 2021 r.

Uwagi ogólne

UMOWA SPRZEDAŻY (DOSTAWA)

PRZEWÓZ

Art. 535 Przez **umowę sprzedaży** sprzedawca zobowiązuje się przenieść na kupującego własność rzeczy i **wydać** mu rzecz, a kupujący zobowiązuje się rzecz **odebrać** i zapłacić sprzedawcy cenę.

545 § 1. Sposób wydania i odebrania rzeczy sprzedanej powinien zapewnić jej całość i nienaruszalność; w szczególności sposób opakowania i **przewozu** powinien odpowiadać **właściwościom rzeczy**.

§ 2. W razie przesłania rzeczy sprzedanej na miejsce przeznaczenia **za pośrednictwem przewoźnika**, kupujący obowiązany jest zbadać przesyłkę w czasie i w sposób przyjęty przy przesyłkach tego rodzaju; jeżeli stwierdził, że w czasie przewozu nastąpił ubytek lub uszkodzenie rzeczy, obowiązany jest dokonać wszelkich czynności niezbędnych do ustalenia **odpowiedzialności przewoźnika**.

Art. 774 Przez **umowę przewozu** przewoźnik zobowiązuje się w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa do przewiezienia za wynagrodzeniem osób lub rzeczy.

Art. 775 Przepisy tytułu niniejszego stosuje się do przewozu w zakresie poszczególnych rodzajów transportu tylko o tyle, **o ile przewóz ten nie jest uregulowany odrębnymi przepisami**.

Prawo przewozowe

Ustawa z dnia 15 listopada 1984 . – Prawo przewozowe (Dz.U. z 2020 r., poz. 8)

Art.1 1. Ustawa reguluje **przewóz osób i rzeczy**, wykonywany odpłatnie **na podstawie umowy, przez uprawnionych do tego przewoźników**, z wyjątkiem transportu morskiego, lotniczego i konnego.

2. Przepisy ustawy stosuje się odpowiednio do przewozu nieodpłatnego wykonywanego przez przewoźnika.

3. Przepisy ustawy **stosuje się do przewozów międzynarodowych**, jeżeli umowa międzynarodowa nie stanowi inaczej.

Art. 36 1. **Z przewozu są wyłączone rzeczy:**

1) których przewóz jest zabroniony na podstawie odrębnych przepisów;

2) które z powodu swoich rozmiarów, masy lub innych właściwości albo ze względu na urządzenia przewoźnika lub warunki drogowe danej gałęzi transportu: (a) nie nadają się do przewozu środkami transportowymi, (b) spowodowałyby naruszenie przepisów określających warunki wykonywania przewozów drogowych, przepisów określających warunki pracy kierowców, przepisów ruchu drogowego lub przepisów o drogach publicznych;

3) **niebezpieczne w rozumieniu odrębnych przepisów**, chyba że zostały dopuszczone do przewozu **na warunkach szczególnych**.

Systematyka obowiązujących regulacji w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych

Prawo krajowe:

Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. - Prawo przewozowe

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych

Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym

Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach

Ustawa z dnia 9 marca 2017 r. o systemie monitorowania drogowego i kolejowego przewozu towarów oraz obrotu paliwami

Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie

Systematyka obowiązujących regulacji w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych

Prawo krajowe:

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych

Art. 1 Ustawa określa **zasady prowadzenia działalności w zakresie krajowego i międzynarodowego przewozu drogowego, kolejną i żegluga śródlądową **towarów niebezpiecznych**** oraz organy i jednostki realizujące zadania związane z tym przewozem.

Art. 4 **W sprawach nieuregulowanych** niniejszą ustawą **do przewozu towarów niebezpiecznych**, w tym do środków transportu i urządzeń transportowych, **stosuje się odpowiednio ADR, RID lub ADN**.

Art. 2 pkt 4 Definicja towaru niebezpiecznego: Materiał lub przedmiot, **który zgodnie z ADR, RID lub ADN** nie jest dopuszczony, odpowiednio, do przewozu drogowego, przewozu kolejną lub przewozu żegluga śródlądową albo **jest dopuszczony do takiego przewozu na warunkach określonych w tych przepisach**.

Klasyfikacja towarów niebezpiecznych – karta charakterystyki (sekcja 14 – transport)

Załącznik C - Regulamin międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych (RID)

- Pierwsza wersja pochodzi z 1980 r., więc jego treść musi podlegać stałym modyfikacjom, ze względu na stały rozwój techniczny i naukowy. Stronami umowy są przeważnie kraje członkowskie Unii Europejskiej oraz kraje aspirujące oraz inne kraje europejskie. W obecnej treści obowiązuje od 1 stycznia 2019 r.
- W Polsce zmiany te zostały ogłoszone Oświadczeniem Rządowym z dnia 9 sierpnia 2019 r. Jednocześnie ogłoszenie tych zmian stanowiło **realizację obowiązku transpozycji** przewidzianego w art. 2 ust. 1 dyrektywy Komisji 2018/1846/UE z dnia 23 listopada 2018 r. dostosowującej do postępu naukowo-technicznego załączniki do dyrektywy 2008/68/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie transportu lądowego towarów niebezpiecznych w zakresie transportu kolejowego.

Załącznik 2 do Umowy o Międzynarodowej Kolejowej Komunikacji Towarowej z 1951 r. (SMGS)

- Polska jest stroną umowy od 1951 r. Sygnatariuszami tej Umowy są przede wszystkim kraje byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich oraz inne państwa wschodnie, takie jak Chiny czy Wietnam.
- Wraz z nowelizacją, która miała miejsce w 2015 roku, Regulamin RID uznał załącznik 2 do SMGS.

Konwencja COTIF - RID

Ustawa o przewozie towarów niebezpiecznych została sporządzona zgodnie z wytycznymi Regulaminu międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych (RID) i w bardzo wielu miejscach odwołuje się do jego postanowień, m.in.:

Art. 6 § 1. Jeżeli oświadczenia lub zastrzeżenia nie zostały zgłoszone lub złożone, zgodnie z art. 42 § 1, pierwsze zdanie, **międzynarodowa komunikacja kolejowa** i dopuszczenie taboru kolejowego do użytkowania w komunikacji międzynarodowej **podlegają**:

b) Przepisom ujednoliconym o umowie **międzynarodowego przewozu towarów kolejami (CIM)**”, stanowiącym załącznik B do niniejszej Konwencji,

c) „Regulaminowi **międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych (RID)**”, stanowiącym załącznik C do niniejszej Konwencji

Art. 8 § 1. Przy interpretacji i stosowaniu Konwencji należy brać pod uwagę jej charakter prawa międzynarodowego oraz konieczność zachowania jej jednolitości.

§ 2. W sprawach nieuregulowanych w Konwencji stosuje się prawo krajowe.

§ 3. „Prawo krajowe” oznacza prawo państwa, w którym osoba uprawniona dochodzi swoich roszczeń, włącznie z normami kolizyjnymi.

Konwencja COTIF -CIM

Załącznik B. Przepisy ujednolicone o umowie międzynarodowego przewozu towarów kolejami (CIM).

Art. 1 § 1. Przepisy ujednolicone stosuje się do każdej umowy o odpłatnym przewozie towarów kolejami, jeżeli miejsce przyjęcia towaru i przewidywane miejsce wydania towaru są położone w dwóch różnych Państwach Członkowskich, niezależnie od siedziby i przynależności państwowej uczestników umowy przewozu.

§ 2. Przepisy ujednolicone stosuje się również do umów o odpłatnym przewozie towarów kolejami, jeżeli miejsce przyjęcia towarów i przewidywane miejsca wydania są położone w dwóch różnych państwach, z których przynajmniej jedno jest Państwem Członkowskim i jeżeli strony umowy uzgodnią, że umowa podlega Przepisom ujednoliconym.

Art. 2 Przewozy, do których stosują się niniejsze Przepisy ujednolicone, **podlegają przepisom prawa publicznego, a w szczególności przepisom o przewozie towarów niebezpiecznych** oraz przepisom prawa celnego i przepisom o ochronie zwierząt.

Art. 6 § 1. Przez zawarcie umowy przewozu przewoźnik zobowiązuje się do odpłatnego przewiezienia towaru do miejsca przeznaczenia i dostarczenia go tam odbiorcy.

§ 2. Umowę przewozu potwierdza się listem przewozowym zgodnym z ujednoliconym wzorem. Jednakże brak, nieprawidłowości lub utrata listu przewozowego nie powodują nieważności umowy przewozu, podlegającej w dalszym ciągu postanowieniom Przepisów Ujednoliconych.

Art. 9 Jeżeli nadawca nie zamieścił **ustalonych w RID wskazówek**, w zależności od okoliczności, towary mogą być w każdej chwili wyładowane, zniszczone lub unieszkodliwione przez przewoźnika, bez prawa do odszkodowania chyba, że przewoźnik był świadomy niebezpiecznych właściwości towaru przy jego przyjęciu.

Konwencja COTIF - CIM

Załącznik B. Przepisy ujednolicone o umowie międzynarodowego przewozu towarów kolejami (**CIM**).

Art. 23 § 1. **Przewoźnik odpowiada za szkodę powstałą wskutek całkowitego lub częściowego zaginięcia albo uszkodzenia towaru** w czasie od przyjęcia towaru do przewozu aż do jego wydania, jak również za szkodę wynikłą z **przekroczenia terminu dostawy**, niezależnie od użytej infrastruktury kolejowej.

§ 2. Przewoźnik jest zwolniony od tej odpowiedzialności, jeżeli zaginięcie, uszkodzenie lub przekroczenie terminu dostawy nastąpiło z winy osoby uprawnionej, z powodu jej polecenia nie wywołanego winą przewoźnika, z powodu wady własnej towaru (wewnętrzne zepsucie, ubytek, itp.) lub wskutek okoliczności, których przewoźnik nie mógł uniknąć i których skutkom nie mógł zapobiec.

Art. 45 § 1. **Powództwa sądowe wynikające z umowy przewozu** mogą być wytoczone, z zastrzeżeniem § 3 i 4, jedynie **przeciwko pierwszemu lub ostatniemu przewoźnikowi lub przeciwko przewoźnikowi, który wykonał część przewozu**, podczas której nastąpiło zdarzenie uzasadniające roszczenie.

Art. 46 § 1. Na podstawie niniejszych Przepisów ujednoliconych **powództwa sądowe można wytoczyć** tylko przed sądami Państw Członkowskich wyznaczonych przez strony we wspólnym porozumieniu lub **przed sądem** państwa, na którego terytorium: a) pozwany ma stałą siedzibę, główną siedzibę, filię lub agencję za pośrednictwem której została zawarta umowa przewozu, lub (b) znajduje się miejsce przyjęcia towaru lub miejsce przewidziane dla dostarczania towaru. Powództwa nie można wytoczyć przed innymi sądami.

Konwencja COTIF - RID

Załącznik C. Regulamin dla międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych (RID)

Art. 1 Zakres stosowania

§ 1. Regulamin niniejszy stosuje się do:

- a) **międzynarodowego przewozu towarów niebezpiecznych koleją** na terytorium Państw-Stron RID,
- b) **przewozu uzupełniającego transport kolejowy**, do którego stosują się Przepisy ujednolicone CIM, z zastrzeżeniem przepisów międzynarodowych regulujących przewozy wykonywane przez inny rodzaj transportu, oraz działalności, o której mowa w załączniku do niniejszego Regulaminu.

§ 2. Towary niebezpieczne, które zgodnie z Załącznikiem nie są dopuszczone do przewozu, nie mogą być przedmiotem przewozu międzynarodowego.

Art. 4. Przewozy, do których stosuje się niniejszy Regulamin, **podlegają w dalszym ciągu przepisom krajowym lub międzynarodowym, stosowanym do przewozu towarów kolejami.**

Konwencja COTIF - RID

Załącznik C. Regulamin dla międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych.

Dział 1.4 **Obowiązki uczestników przewozu w zakresie bezpieczeństwa**

1.4.1 Ogólne środki bezpieczeństwa

1.4.1.1 **Uczestnicy przewozów towarów niebezpiecznych powinni przedsięwziąć odpowiednie środki bezpieczeństwa**, stosownie do charakteru i zakresu dających się przewidzieć zagrożeń, w celu zapobieżenia szkodom i urazom, oraz, jeżeli to konieczne, w celu zminimalizowania ich skutków. Powinni jednak przestrzegać w każdym przypadku obowiązujących przepisów RID.

1.4.1.2 W przypadku zaistnienia bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa publicznego, uczestnicy przewozu powinni niezwłocznie powiadomić służby ratownicze oraz udostępnić im informacje potrzebne do prowadzenia działań.

1.4.1.3 RID może określać obowiązki różnych uczestników przewozu.

1.4.2 **Obowiązki głównych uczestników przewozu:** Nadawca – Przewoźnik – Odbiorca

1.4.3 **Obowiązki innych uczestników przewozu:** Załadowca – Pakujący – Napełniający – Operator kontenera cysterny – Operator wagony cysterny – zarządca infrastruktury kolejowej – rozładowca - ECM

Inni uczestnicy przewozu i odpowiednio ich obowiązki nie stanowią wyczerpującego wykazu. Obowiązki tych uczestników wynikają z przepisów 1.4.1 na tyle, na ile wiedzą oni lub powinni wiedzieć, że wykonują czynności w ramach przewozu podlegającego przepisom RID.

Zakres i zasady odpowiedzialności

Odpowiedzialność cywilnoprawna:

1) **kontraktowa** – prawo właściwe: Prawo przewozowe oraz COTIF (CIM), z uwzględnieniem zakresu obowiązków wynikających z RID. Nie stosuje się rozporządzenia (WE) 593/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17.06.2008 nr w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I);

2) **deliktowa** – prawo właściwe: nie uregulowana odrębnie w COTIF (CIM) oraz (RID), a zatem poprzez art. 8 § 2 COTIF w sprawach nieuregulowanych stosuje się prawo krajowe, a zatem prawo państwa w którym osoba uprawniona dochodzi swych roszczeń. W szczególności art. 435 Kodeksu Cywilnego.

Ponadto: Prawo właściwe określa rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11.07.2007 dotyczące **prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych** (Rzym II). Zgodnie z art. 4 ust. 1 tego rozporządzenia, prawem właściwym dla zobowiązań z czynu niedozwolonego jest prawo państwa, w którym powstaje szkoda. Jednak zgodnie z art. 4 ust. 4 stosuje się prawo państwa, z którym czyn niedozwolony pozostaje w znacznie ściślejszym związku.

3) **Odpowiedzialność publicznoprawna** – m.in. Ustawa o przewozie towarów niebezpiecznych (art. 107); Ustawa o transporcie kolejowym (art. 65); Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.

4) **Odpowiedzialność karna** – m.in. Kodeks Karny (rozdz. XXI – przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji).

Odpowiedzialność za szkodę w środowisku

Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.

Art. 1 Ustawa określa zasady odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku.

Art. 2. 2. Do **działalności stwarzającej ryzyko szkody w środowisku** zalicza się również:

a) przewóz towarów niebezpiecznych w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz.U. z 2020 r.

Art. 9 1. W przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku **podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany niezwłocznie podjąć działania zapobiegawcze.**

2. W przypadku wystąpienia szkody w środowisku **podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany do:**

1) podjęcia działań w celu **ograniczenia szkody** w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych, w tym natychmiastowego opanowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia w inny sposób zanieczyszczenia lub innych szkodliwych czynników;

2) **podjęcia działań naprawczych.**

Regulacje w zakresie obsługi terminalowej

Zakres Ustawy o przewozie towarów niebezpiecznych

Zakres przedmiotowy:

„Przewóz kolejną towarów niebezpiecznych”, co zgodnie z art. 2 pkt 6 oznacza: Każde przemieszczenie towarów niebezpiecznych wagonem, z uwzględnieniem postojów wymaganych podczas tego przewozu **oraz czynności związanych z tym przewozem.**

Zakres podmiotowy:

„Uczestnicy przewozu towarów niebezpiecznych”, którymi zgodnie z art. 2 pkt 8 są podmioty wymienione w ADR, RID lub ADN lub jednostka wojskowa, prowadzące działalność związaną z przewozem towarów niebezpiecznych;

„Osoby wykonujące czynności związane z przewozem towarów niebezpiecznych”, którymi zgodnie z art. 2 pkt 9 są osoby fizyczne zatrudnione przez uczestnika przewozu towarów niebezpiecznych albo wykonujące czynności na jego rzecz.

Dodatkowo:

Zgodnie z 1.4. RID, określone zostały obowiązki różnych uczestników przewozu:

1.4.2 Obowiązki głównych uczestników przewozu: Nadawca – Przewoźnik – Odbiorca

1.4.3 Obowiązki innych uczestników przewozu: Załadowca – Pakujący – Napełniający – Operator kontenera cysterny – Operator wagony cysterny – zarządca infrastruktury kolejowej – rozładowca - ECM

Inni uczestnicy przewozu i odpowiednio ich obowiązki nie stanowią wyczerpującego wykazu. Obowiązki tych uczestników wynikają z przepisów 1.4.1 na tyle, na ile wiedzą oni lub powinni wiedzieć, że wykonują czynności w ramach przewozu podlegającego przepisom RID.

Dziękuję za uwagę

Przemysław Ciszak

Radca Prawny